

तुरीवरील शेंग पोखरणान्या अळीची ओळख आणि व्यवस्थापन

डॉ. भैर्यासाहेब गायकवाड

विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्र)

कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

डॉ. हनुमान गरुड

विषय विशेषज्ञ (कृषिविद्या)

डॉ. संजुला भावर

विषय विशेषज्ञ (उद्यानविद्या)

तुरीवरील शेंग पोखरणान्या अळीचे इतर पर्यायी नावे हिरवी अळी, घाटेअळी, हरभर्यावरील घाटेअळी अशी आहेत. ही किड बहुभक्षी किड असून कडधान्यामध्ये प्रामुख्याने तुर व हरभरा या पिकावर किडीचा प्रादुर्भाव आढळून येतो.

जिवनक्रम:

अंडी- या किडीची अंडी पिवळसर पांढऱ्या रंगाची घुमटाकार एक एक अशी असतात. मादी पतंग तुरीच्या कोवळ्या पानावर, देठावर किवा कळ्या, फुल शेंगावरही अंडी घालते. साधारणतः अंड्यातून ४-७ दिवसात अंडी उबवून अळ्या बाहेर पडतात.

अळी- या किडीची अळी पोपटी रंगाची किवा हिरवट पिवळसर असून, यात विविध रंग छटा असतात. पूर्ण वाढ झालेली अळी ३७-५० मी. मी. लांब असून या अळीच्या शरिराच्या बाजूवर तुटक करड्या रेषा आढळतात. या किडीची अळी अवस्था १४-१६ दिवसात पूर्ण होवून ही अळी तुरीच्या झाडाच्या बुंध्याजवळ जमिनीत मातीच्या वेष्टनात कोष अवस्थेत जाते.

कोष- या किडीची कोष अवस्था तुरीच्या झाडाच्या बुंध्याजवळ जमिनीत मातीच्या वेष्टनात आढळते. कोषातून या किडीचे पतंग बाहेर पडतात व नर आणि मादीचे मिलन होवून पुन्हा अंडे दिले जातात.

पतंग- या किडीचा पतंग पिवळसर रंगाचा असतो व या पतंगाच्या तपकिरी रंगाच्या पुढील पंखावर काळे ठिपके असतात तर मागील पंखाच्या कडा धुरकट रंगाच्या असतात. या किडीची मादी पतंग एक एक अशी सरासरी ६०० ते ८०० अंडी तुरीच्या कोवळ्या पानावर, देठावर किवा कळ्या, फुल शेंगावरही अंडी घालते.

नुकसानीचा प्रकार:

तुरीवरील शेंग पोखरणान्या किडीच्या अंड्यातून बाहेर पडलेल्या लहान अळ्या अगोदर तुरीची कोवळी पाने खातात आणि तुर फुलोऱ्यात असताना तुरीच्या कळ्या, फुल व शेंगावर आक्रमण करतात. शेंगा लागल्यावर ही अळी तुरीच्या शेंगांना अनियमित आकाराचे छिद्र पाडून अर्धी आत व अर्धी बाहेर राहून शेंगातील परिपक्व आणि अपरिपक्व दाणे खातात. त्यामुळे तुरीच्या पिकाचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान होते.

नुकसानीची तिव्रता:

तुरीवरील शेंग पोखरणी एक अळी साधारणतः ७ ते १६ शेंगांचे नुकसान करू शकते. एका प्रयोगानुसार तुरीच्या प्रती झाडावर १ अळी असल्यास उत्पादनात

हेक्टर १३८ किलो घट तर एका झाडावर ३ अळ्या असल्यास उत्पादनात ३०८ किलो प्रती हेक्टर इतक्या मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाल्याचे आढळून आले आहे. डिसेंबर - जानेवारी महिन्यातील ढगाळ वातावरण या किडीसाठी पोषक ठरू शकते व ढगाळ वातावरणात या किडीचा प्रादुर्भाव वाढतो.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- उन्हाळ्यात जमिनीची खोल नांगरट करावी.
- ज्यावेळी तुरीची सलग पेरणी केली जाते त्यावेळेस बियाण्यात १ टक्का ज्वारी अथवा बाजरीचे बी मिसळून पेरणी करावी. तुरीबरोबर आंतरपिके घ्यावीत.
- शेताच्या बांधावरील शेंग पोखरणान्या अळीचे पर्यायी खाद्यतणे उदा. कोळशी, रानभेंडी, पेटारी इ. वेळोवेळी काढून टाकावीत.
- पाने गुंडाळणाऱ्या अळीची प्रादुर्भावग्रस्त पाने गोळा करून अळीसहीत नष्ट करावीत.
- पुर्ण वाढ झालेल्या अळ्या वेचून त्यांचा नाश करावा.
- पक्षांना बसण्यासाठी हेक्टर ५० ते ६० पक्षी थांबे शेतात लावावेत.
- शेंगा पोखरणान्या हिरव्या अळीसाठी पिक कळी अवस्थेत आल्यापासून हेक्टर ५ कामगंध सापळे लावावेत जेणेकरून किडीची आर्थिक नुकसानीची पातळी कळेल.
- तुरीच्या झाडाखाली पोते टाकून झाड हलवावे आणि पोत्यावर पडलेल्या अळ्या वेळोवेळी गोळा करून नष्ट कराव्यात.
- पिक कळी अवस्थेत असताना निंबोळी अर्क ५ टक्केची फवारणी करावी.
- शेंगा पोखरणी हिरवी अळी लहान अवस्थेत असताना एच. ए. एन. पी. व्ही. विषाणुची २५० एल. ई. प्रति हेक्टर प्रमाणे फवारणी सायंकाळी करावी.
- आर्थिक नुकसानीची पातळी: १ ते २ अळ्या प्रती झाड किंवा सरासरी ८- १० नर पतंग प्रती कामगंध सापळा सलग ३ दिवस आढळणे किंवा ५ टक्के शेंगाचे नुकसान ही तुरीवरील शेंग पोखरणान्या आर्थिक नुकसानीची अळीची आहे. ही पातळी ओलांडल्यास विवर्नॉलफॉस २५ ईसी २८ मिली किंवा इमामेक्टीन बेन्झोएट ५ एसजी ४.५ ग्रॅम किंवा क्लोरॅनट्रानीलीप्रोल १८.५ टक्के ३ मिली किंवा फ्ल्युबेन्डामाईड ३९.३५ एससी २ मिली किंवा इंडोवझाकार्ब १५.८ एससी ७ मिली प्रति १० लिटर पाणी या रासायनिक किटकनाशकांचा वापर करावा.

(संपर्क: +९१ ९४२०४५९८०८)

